

Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljurnal.uz>

Universal International Scientific Journal

e-ISSN: [3060-1540 \(online\)](https://doi.org/10.30600/1540)

Year: 2024 Issue: 1 Volume: 9

Published: 02.12.2024 <https://universaljurnal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

Baxromova Madinabonu Asatillo qizi,
Tojiboyev Murodali Umaraliyevich
Andijon davlat pedagogika instituti
Uzbekistan

RO`YANDOSHLAR OILASI TAVSIFI, SISTEMATIKASI, TARQALISHI VA AHAMIYATI

Abstract: This thesis presents the taxonomy of the Rubiaceae family, its morphological and ecological characteristics, as well as the role it plays in human life and natural ecosystems. Unique species of this family and their significance are also discussed.

Keywords: Rubiaceae, taxonomy, morphology, ecology, pharmaceuticals, medicinal plants, tropical plants, Plant Systematics.

Annotatsiya: Ushbu maqolada Rubiaceae oilasining taksonomiyasi, uning morfologik va ekologik xususiyatlari, shuningdek, uning inson hayoti va tabiiy ekotizimlarda o'ynaydigan roli bayon qilingan. Ushbu oilaning noyob turlari va ularning ahamiyati ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: Rubiaceae, taksonomiya, morfologiya, ekologiya, farmatsevtika, dorivor o'simliklar, tropik o'simliklar, o'simliklar sistematikasi.

Аннотация: В данном тезисе изложена таксономия семейства Rubiaceae, его морфологические и экологические особенности, а также роль, которую оно играет в жизни человека и природных экосистемах. Рассматриваются уникальные виды этого семейства и их значение.

Ключевые слова: Rubiaceae, таксономия, морфология, экология, фармацевтика, лекарственные растения, тропические растения, систематика растений.

Language: Uzbek

Citation: Bakhromova, M., & Tojiboev, M. DESCRIPTION, SYSTEMATIC, DISTRIBUTION AND SIGNIFICANCE OF THE FAMILY OF LYCOS. Universal International Scientific Journal, 1(9), 15–17. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1201>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14293609>

Ro'yandoshlar oilasi (Rubiaceae) — bu o'simliklar oilasining bir guruhi bo'lib, asosan tropik va subtropik hududlarda tarqalgan. Ro'yandoshlar o'zining rang-barang ko'rinishi, turli xil ekotizimlarda yashashi va tibbiyotda ham keng qo'llanilishi bilan ajralib turadi. Ro'yandoshlar oilasiga mansub o'simliklar asosan ko'p yillik o'simliklar bo'lib, ba'zilari butalar, daraxtlar, ba'zilari esa o'sib chiqadigan o'simliklardir. Ular odatda, gul va meva shakli bilan farq qiladi. Ro'yandoshlar oilasi o'simliklarining gulalari asosan yirik va rang-barang, mevalari esa turlicha — ba'zilari yirik mevalar hosil qiladi, ba'zilari esa mayda yoki ba'zan meva maydonchalarida joylashgan. [1]

Qabila. Ro'yannamolar (Rubiales) — Мареновые

Oila. Ro'yandoshlar (Rubiaceae) — Мареновые

Ro'yandoshlar (Rubiaceae) oilasi Yer sharidagi 500 ta turkumga oid 7000 ga yaqin turni birlashtiradi. O'zbekistonda 8 ta turkumga

mansub 50 ta turi o'sadi. Ulardan asosan 3 ta turkum O'zbekistonda keng tarqalgan:

Turkum. Qiziltomir (*Asperula* L.) — Ясменни

Turkum. Qumrio't (*Galium* L.) — Подмаренник

Turkum. Ro'yan (*Rubia* L.) — Марена [4]

Oilaning ko'pchilik turlari tropik xududlarda o'sadi. Oila turlari asosan daraxt va butalardan iborat. Barglari qarama-qarshi yoki doira bo'lib joylashgan. Gullari aktinomorf, ikki jinsli, mevasi ko'sakcha meva yoki rezavor meva. Oila vakillari

orasida arab kofesi (*Coffea Arabica*), xin daraxti (*Cinchona ledgeriana*) kabi foydali turlari bor. Janubiy Amerikada yovvoyi holda o'sadigan Xin daraxti po'stlog'ida xinin alkaloidi bor. Bu alkaloid bezgakka qarshi eng yaxshi natija beruvchi dori hisoblanadi. Bu daraxt Indoneziya, Shrilanka va Hindistonda ekiladi. Markaziy Osiyoda bo'yoqdor ro'yan (*Rubia tinctorum*) keng tarqalgan bo'lib, uning ildizidan alizarin bo'yog'i olinadi va undan

yana buyrakdagi toshni parchalovchi vosita sifatida foydalaniladi. [3] Ro'yandoshlar oilasi o'simliklari ko'plab sohalarda, jumladan oziq-ovqat, kosmetika va farmatsevtika sohasida qo'llaniladi. Ular tarkibidagi efir moylari tufayli xushbo'y hidlar va tabiiy davolovchi xususiyatlariga ega. Shuningdek, bu oila vakillari asalarichilikda ham muhim rol o'ynaydi, chunki ularning gullari asalari uchun ajoyib nektar manbai hisoblanadi. Bundan tashqari, ular landshaft dizaynida va bog'dorchilikda keng qo'llaniladi, shuningdek, tabiiy pesticidlar sifatida foydalanilishi mumkin. Jumladan, tibbiyotda: Ro'yandoshlar oilasi vakillaridan ko'plari, masalan, shalfey, lavanda va nana, ularning antibakterial, antiseptik va tinchlantiruvchi xususiyatlariga ko'ra qadrlanadi. Ushbu xususiyatlar tufayli ular turli tibbiy mahsulotlarda, jumladan, og'riq qoldiruvchi, yallig'lanishga qarshi va stressga qarshi preparatlarda qo'llaniladi. Iqtisodiy ahamiyat: Ro'yandoshlar oilasidan olingan mahsulotlar, ayniqsa kofe, xalqaro iqtisodiyotda muhim rol o'ynaydi. Kofe ishlab chiqarish milliardlab dollarlik sanoatni tashkil

etadi. Shuningdek, ba'zi o'simliklar mebellar va boshqa qurilish materiallarini ishlab chiqarish uchun ishlatiladi. Ekologik ahamiyat: Ro'yandoshlar oilasidagi o'simliklar, ayniqsa tropik o'rmonlarda, ekologik tizimlar uchun muhimdir, chunki ular boshqa o'simliklar va hayvonlar uchun yashash muhitini ta'minlaydi. Ayrim ro'yandoshlar oilasi vakillari atrof-muhitning ifloslanish darajasini ko'rsatuvchi bioindikatorlar sifatida ishlatilishi mumkin.

Xulosa: Rubiaceae oila turli iqlim sharoitlarida keng tarqalgan bo'lib, tropik va subtropik mintaqalarda o'sadigan o'simliklar ko'proq uchraydi. Ro'yandoshlar oilasi botanika sohasida muhim o'rin tutadi va ularning keng tarqalganligi, turli xil foydalanish sohalari ularni jahon miqyosida qadrlanadigan resurslarga aylantiradi. Ular nafaqat iqtisodiy, balki ekologik jihatdan ham katta ahamiyatga ega, chunki ular tabiiy muhitning turli elementlariga integratsiya qilinadi va biologik xilma-xillikni saqlashda yordam beradi. Bu oila vakillari nafaqat inson hayotini boyitadi, balki tabiatni muhofaza qilishda ham muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xo'janazarov E.O', Mavlonov M, Sadinov J.S, Botanika o'simliklar sistematikasi. – Toshkent: "Innovatsiya-Ziyo" 2022
2. Saxobiddinov S.S., O'simliklar sistematikasi 1966
3. Pratov O'.P., Jumayev,Q. Yuksak o'simliklar sistematikasi. – Toshkent: "O'AJBNT" Markazi, 2003
4. Pratov O'.P, O'zbekiston yuksak o'simliklarining zamonaviy tizimi. – Toshkent: O'qituvchi, 2007.
5. Tojiboyev M.U. Uzoqjonova M.D.Q. - Science and Education, 2023 - cyberleninka.ru
6. Toshboeva M. Saloyeva A. Tojiboyev M. - Научный Фокус, 2023 - nauchniyimpuls.ru